

LBRIS

We know
books

Violența de gen

Abuzurile în relațiile de cuplu

Olga Barroso Braojos

Traducere din limba italiană
de Daniel D. Marin

LITERA
București

Cuprins

Un caz real	7
Înțelegerea violenței în relațiile afective	21
Ce este violența de gen?	21
Ce nu este violența de gen?	24
Cum definim abuzurile într-o relație de cuplu?	26
Definiția europeană a violenței de gen și legislația corespondentă	28
Cum arată o relație abuzivă: procesul de violență	33
Cum se nasc agresiunile: ciclul violenței	37
Violența este vicioasă și ambițioasă	40
Mituri și mari întrebări despre abuzurile la adresa femeilor în cadrul relațiilor de cuplu	43
Mitul 1: Nu mi s-ar întâmpla mie, există un profil de victimă în care nu mă încadrez	43
Mitul 2: Relațiile de cuplu sunt întotdeauna contexte afectuoase și sigure	45
Mitul 3: Femeile care sunt supuse la violență în cadrul cuplului dezvoltă un comportament bazat pe neputință	47
Mitul 4: Este ușor să ieși dintr-o relație violentă	49
Cum arată agresorii?	52
Dificultățile de a ieși dintr-o relație violentă	56
Cum se poate identifica un comportament violent în cadrul unei relații	63
Tipuri de comportamente violente care pot fi adoptate de un agresor	63
Indicatori ai faptului de a avea relații intime cu un abuzator	65

Indicatori pentru a recunoaște când un bărbat vrea ca partenera sa să trăiască pentru el și să fie supusă dorințelor sale	66
O modalitate simplă de a explica victimelor ce este un agresor	69
În abuz nu există ritualul de retragere	70
Prejudiciu psihologic, tratament și ajutor pentru victimă	71
Daune psihologice derivate din faptul de a fi suferit un abuz în cuplu	71
Tipul de violență cel mai distructiv: violența psihologică	73
Psihoterapia îndreptată spre depășirea abuzurilor	77
Cum să ajuți o femeie care suferă un abuz	80
Violența împotriva partenerei în primele relații afective	85
Abuzul nu debutează atunci când o femeie împlinește 18 ani	85
Cine abuzează de minore?	86
Cum se transformă un copil sănătos într-un abuzator?	88
Importanța vârstei	91
Modelul comportamental al adolescenților abuzatori	92
Fete cu daune emoționale anterioare prinse în relații violente	96
O sincronie macabră: uciderea Clăudiei	100
Fiii și ficele femeilor victime ale violenței în cuplu	107
Familia nu este întotdeauna un context lipsit de violență	107
Un tip de abuz infantil: creșterea expusă la abuzuri în cuplu	109
Câți minori trăiesc în această situație?	111
Ce trăiesc cu adevărat minorii aflați în relații violente	112
Cum sunt afectați copiii care trăiesc într-o familie în care tatăl o abuzează pe mamă?	115
O consecință greu de înfruntat: băieții și fetele care se atașează afectiv de un tată care îi abuzează	118
Trăirea unei experiențe de violență în copilărie nu înseamnă că ești destinat să devii un agresor sau o victimă	120
A vorbi sau a nu vorbi cu minorii despre violența pe care o trăiesc în familie	123
Violența vicarială, cea mai gravă violență	124
De la invizibilitatea violenței împotriva femeilor la recunoașterea acesteia ca problemă	127
Cum a fost scoasă violența de gen din invizibilitate	129
De ce violența împotriva femeilor a fost prezentă de-a lungul întregii istorii a civilizației noastre?	131
Motive de speranță: violența nu este o fatalitate biologică, ci un produs cultural	136
Bibliografie	139

Un caz real

Cel mai bun mod de a înțelege violența în familie este de a asculta mărturiile persoanelor care au trecut prin ea.

Sindromul femeii abuzate, Lenore Walker

Mă consideram o femeie puternică. Sunt redactor la o revistă, am călătorit singură în diferite țări și am reușit să-mi cumpăr o casă frumoasă. Nu m-am gândit niciodată că mă voi putea trezi într-o zi fără să știu cine sunt. S-a întâmplat când mă gândeam mai puțin, în brațele persoanei pe care o iubeam. Voi povesti de la început pentru a explica bine ce simte o femeie atunci când de-a lungul vieții ei este nevoită să se confrunte cu abuzul. Este necesar pentru mine să înțeleg cum a reușit partenerul meu să travestească în dragoste sinceră un joc psihologic murdar.

Noaptea în care ne-am cunoscut a fost foarte specială. Era luna iunie și prietena mea își sărbătorea cea de-a 30-a aniversare la casa ei de la țară. L-am întâlnit pe Miguel pe verandă. Își turna un pahar, a văzut că așteptam și mi-a turnat și mie. Am schimbat câteva zâmbete. După un timp ne-am întâlnit din

nou și am vrut să cred că soarta era de partea noastră. În sală, pe o scenă improvizată, cântau niște prieteni. „Iubesc muzica *live*“, mi-a spus el. „Și eu“, i-am răspuns. „Am relații, ce ți-ar plăcea să asculți?“, a întrebat el în glumă. „*Ojos de gata de Secretos*“, am răspuns. Trei piese mai târziu, au început să cânte: *A fost într-un oraș de la malul mării, într-o noapte după un concert*.

I-am căutat privirea printre oameni, i-am găsit-o. A zâmbit și a dat din cap spre mine. Când s-a terminat cântecul, m-am apropiat de el pentru a-i mulțumi și am început să vorbim. A plecat peste puțin timp deoarece trebuia să lucreze a doua zi. Mi-a spus că i-ar plăcea să aibă numărul meu de telefon. Ne-am scris o vreme și apoi am ieșit pentru prima dată în oraș. Mi-a explicat că prefera să construiască încet proiectele însemnate, acordându-le importanță. De îndată mi-a spus clar că și-ar dori o relație cu mine. Relațiile mele anterioare fuseseră întotdeauna de tipul „vreau să mă simt bine, dar nu vreau o relație“. Am fost încântată să mă simt iubită și respectată cu această determinare. Cunoscusem un bărbat minunat, interesant și iubitor, iar acesta era Miguel. Așa era și în celelalte domenii ale vieții sale, avea un loc de muncă de mare responsabilitate într-un centru de cercetare și își păstra prietenii de-o viață. M-am simțit norocoasă, nimic nu mă putea face să îmi imaginez că filmul nostru urma să aibă un final groaznic.

Privind retrospectiv, primul comportament „ciudat“ al lui Miguel a fost următorul: am decis să locuim împreună, avuserăm un an grozav, totul mergea foarte bine, așa că s-a mutat

cu mine. Două luni mai târziu, am schimbat departamentul de la serviciu. Într-o dimineață, în fața distribuitorului de cafea, am descoperit că unul dintre noii mei colegi îmi împărtășea pasiunea pentru tenis. I-am propus să jucăm împreună în unele după-amiezi. I s-a părut o idee grozavă. A doua oară după ce am jucat, revenind acasă, l-am găsit pe Miguel așezat pe canapea, devastat de parcă viața tocmai îl părăsise. „Ce e în neregulă cu tine?“, am întrebat. Mi-a explicat că își dăduse seama că nu mai eram la fel de îndrăgostită ca el și că poate de aceea căutam distrageri. „Bineînțeles că nu, doream doar să practic un sport care îmi place“, i-am răspuns. Când l-am asigurat că îl iubesc în continuare în același mod, a răsuflat ușurat. Ne-am îmbrățișat și m-a sărutat cu mult patos. Apoi mi-a spus că se simțise foarte rău, că până în acel moment nu îi fusese clar faptul că se afla în fața iubirii vieții lui. Dincolo de grija pentru el, pe care o simțisem inițial, cuvintele lui mi-au provocat un fel de euforie emoțională.

A continuat să vorbească, a făcut o disertație despre caracterul nepotrivit al comportamentului meu. Mi-a explicat că un lucru atât de nevinovat precum jocul de tenis ar putea fi interpretat ca o nemulțumire față de partenerul meu și o dorință de a cunoaște alte persoane. Deși am rămas perplexă, i-am răspuns că nu era așa: „Și tu te duci la patinaj cu prietenele tale“, am adăugat. Mi-a răspuns că era diferit pentru că erau deja prietene de-ale sale. „Însă tu nu-ți cunoști partenerul, a merge cu el poate fi interpretat ca o dorință de a fi împreună.“ „Nu intenționez să mă întâlnesc cu el.“ „E același lucru, ceea ce contează este că tipul tău de comportament poate fi interpretat în acest fel, de aceea nu e bine.“

Altă dată i-am exprimat dezacordul meu total. M-a mus-
trat imediat: „Înainte de a mă cunoaște, ai plecat de multe
ori vara în excursii de solidaritate, mi-ai spus că ai învățat că
există interpretări diferite ale realității, în funcție de tipul de
cultură, iar acum nu înțelegi ce îți spun? Bineînțeles, când vine
vorba de a face ceea ce îți place, singura interpretare valabilă
a realității este cea a ta, nu-i așa? Există multe puncte de ve-
dere, nu încerca să îl impui pe al tău.“ În acest punct am avut
o ezitare. Este cert că există mai multe moduri de a înțelege
realitatea. Poate că modul meu de a mă comporta ar fi putut
fi interpretat în mod clar ca o dorință de a fi împreună cu ci-
neva și nu mi-am dat seama că așa era interpretat și de colegii
mei. Miguel era un cercetător inteligent, nu s-ar fi hazardat în
felul acesta dacă nu avea dreptate. În acel moment al discu-
ției, eram epuizată din punct de vedere mintal. „Înainte de a
lămuri situația, trebuie să te gândești și la faptul că ești o per-
soană foarte puternică și, din acest motiv, trăiești hotărâtă să
faci ce vrei, fără să iei în seamă consecințele asupra celorlalți.
Nu cred că vrei ca în noul tău grup de lucru să se formeze con-
cepții greșite despre tine. Știi că îți spun aceste lucruri pen-
tru că te iubesc și vreau să fii bine. Eu sunt dintre cei care nu
apreciază faptul că partenera lor are prieteni noi.“ A reușit
să mă facă să mă îndoiesc, nu de intențiile mele, ci, mai mult,
m-a făcut să mă îndoiesc de mine. M-a făcut să mă gândesc că
poate am fost puțin nepăsătoare. Mă iubea și era o persoană
onestă, altfel de ce se mai obosea să-mi dea toate aceste ex-
plicații? Miguel nu mi-a cerut-o, dar am decis să nu mai joc
tenis. M-am încrezut în el, ceea ce m-a făcut să mă îndoiesc
de mine. Dincolo de asta, viața normală și plină de afecțiune

a continuat, ne-am întors la zâmbetele noastre și la legătura noastră specială. La sfârșitul acestui al doilea an, am decis să mă înscriu la un curs de scriere creativă. Lui Miguel i s-a părut o decizie foarte bună, s-a oferit să vină să mă ia cu mașina pentru că terminam foarte târziu vinerea, „așa eviți metroul, iar pe mine nu mă costă nimic“. Mi s-a părut atât de generos. Acum îmi dau seama că adevărata lui intenție era să vadă cum mă raportează la colegii de curs și să mă împiedice să petrec mai mult timp cu ei. Dar în acel moment, Miguel era cel care le cerea muzicienilor să cânte melodia mea, iar eu eram cea care nu putea decât să îl descrie în acest fel. Acum mă simt un pic proastă că nu am fost în stare să mă întreb, măcar, dacă nu eram în fața unei persoane care încerca să mă controleze. Am terminat cursul, dar nu mi-am făcut niciun prieten. „Acum, că știi să scrii și mai bine, ai putea să compui ceva pentru mine, nu? Datorită sprijinului meu, ai reușit să prețuiești și mai mult lecțiile, o parte din ceea ce ai învățat îmi datorezi mie.“

„Nu mă costă nimic să te însoțesc“: aceste cuvinte mi-au răsunat în cap de multe ori. Una din ele a fost într-o seară în care m-am dus în vizită la tatăl meu și acolo am avut o durere de cap teribilă. Mă dusesem cu metroul, iar Miguel avea ziua liberă. Când a sosit timpul să mă întorc, l-am sunat să-i spun, credeam că îmi va propune să mă ia, dar nu a făcut-o: „O să vezi că o să îți treacă repede, te aștept aici, în casuță“.

Controlul exercitat nu prin comportament dominant, ci prin manifestări de iubire, s-a manifestat din nou atunci când am început să călătoresc frecvent în interes de serviciu. Miguel mă suna de fiecare dată când cinam cu colegii. „Voiam să-ți urez să te simți bine, când ajungi la hotel îmi trimiți un

mic mesaj?“ Ce grijuliu este, se vede cât de îndrăgostit este, îmi spuneau colegele mele, adăugând că eram norocoasă, că parteneri lor erau ursuzi, să-l țin bine, că nu sunt mulți bărbați ca el. Însă aceste apeluri începeau să mă asfixieze. După o zi lungă la serviciu, voiam să mă deconectez, să mă simt bine, nu să fiu nevoită să întrerup toate cinele pentru a vorbi cu el o jumătate de oră. Doream să mă duc la hotel să dorm, fără să mai stau încă o jumătate de oră să-i exprim toată dragostea mea. Dacă nu auzeam o dată telefonul, tonul convorbirii devenea sec: „Sunt obosit, te las, continuă să te distrezi“, îmi răspundea cu suficiență și închidea. A doua zi nu răspundea la apelurile sau mesajele mele. Am început să speculez că această atitudine distantă nu avea nimic de-a face cu oboseala lui, ci cu faptul că atenția mea nu era concentrată asupra lui. După una dintre aceste călătorii, într-o seară l-am întrebat dacă îl deranja faptul că mă simțeam bine cu colegii mei. Fața lui s-a transfigurat. A fost o ceartă teribilă. A țipat. A fost prima dată, dar, din păcate, nu și ultima. „Îmi fac griji pentru tine. Eu protejez dragostea noastră și tu mă acuzi. Ești atât de nebună încât să vezi într-o faptă bună egoism din partea mea? Voiam doar să-ți fiu aproape.“ „Mi-ai spus nebună?“ am reușit să-i răspund, cu greu, căci comportamentul lui atât de ostil și beligerant mă făcea să mă simt mică. Eu nu voiam să mă cert. „Ah, da, clar, acum ceea ce contează va fi că ți-am spus că răstălmăcești situația, și nu că îmi disprețuiești dragostea.“ „Țipi la mine, Miguel.“ „Nu, tu ești cea care mă face să țip, insultându-mă, spunând că sunt egoist și că te vreau doar pentru mine. Nu aș fi ridicat vocea dacă nu ai fi început tu întâi. Nu îți spun, poate, să te distrezi când ieși în oraș, așa-i? Oare nu știi

prea bine cât de mult te-am sprijinit ca să poți face aceste călătorii? Răspunde la această întrebare, dacă ești în stare: nu ești sucită? Mi se pare că te distrezi mult cu colegii tăi, nu-i așa?” Continuum să fiu convinsă că nu-i plăcea să ies cu prietenii mei, dar nu-mi puteam imagina că minte, era o persoană onestă. Acest lucru, adăugat la faptul că nega în mod categoric, mă ducea într-un punct mort, care mă anula.

Încolțită, nu puteam decât să mă gândesc că interpretasem greșit și că aceasta era cauza furiei și a țipetelor sale. Miguel a continuat: „Știi, ți se mai întâmplă și altceva. Nu ești în stare să iubești la fel de mult cum te iubesc eu. Îmi face plăcere să mă opresc din orice am de făcut pentru a afla ce mai faci, în timp ce pe tine te enervează, pentru că nu vrei să te distrag de la treburile tale. Eu cred cu adevărat în dragoste, în timp ce pentru tine este doar un slogan.“ Aceasta a fost o lovitură josnică. Era adevărat că mă apăsase faptul că vorbisem atât de mult cu el. Mă convinsese că îl iubesc mai puțin și mai rău decât mă iubea el pe mine. „În fine, Miguel, mai bine schimbăm subiectul.“ „Nu, nu-l schimbăm, pentru că merit niște scuze, sau egoismul ăsta al tău te va face incapabilă de a-ți cere scuze?“ „Iartă-mă, dar hai să schimbăm subiectul.“ În acea seară s-a calmat și când ne-am dus în pat a fost foarte afectuos. Am făcut dragoste. A doua zi a redevenit la fel de amabil și amuzant ca întotdeauna. Ne-am recăpătat starea de bine. Viața noastră era, făcând abstracție de acel incident și de unele similare care au mai avut loc, foarte fericită, ceea ce m-a făcut să uit puțin de această înfruntare și să relativizez importanța a ceea ce spusese despre mine și felul lui de a se impune în fața mea și de a mă controla. „Bagă-ți bine în cap că nu există bărbatul perfect,

trebuie să faci compromisuri din când în când, dacă ceea ce e cel mai important merge bine.“ Asta îmi spunea mereu bunica. În călătoriile următoare am încercat să fiu mai atentă, mă iubea foarte mult și voiam să fiu la nivelul lui.

Nu pot să-mi dau seama cu exactitate care a fost momentul în care afecțiunea lui Miguel a încetat. Am continuat să avem momente frumoase, dar o parte din afecțiunea lui dispăruse. Dacă îi spuneam, îmi răspundea cu argumente de genul: „A trecut ceva timp de când te concentrezi pe proiecte noi, pe călătorii, mai mult decât pe noi, când cineva este disprețuit suferă“; „Nu eu m-am schimbat, ci tu, ești o persoană prea inteligentă ca să nu-ți dai seama de asta.“ Aceste comentarii ale lui Miguel mă dureau foarte tare, mă lăseau fără energie. Oare chiar îl disprețuiam? Poate că își dăduse seama înaintea mea de ceea ce mi se întâmpla. Spunea adesea că mă cunoștea mai bine decât îl cunoșteam eu pe el.

În lunile care au urmat, deși a continuat să fie ciudat, uneori amărât, a redevenit uneori băiatul atent și respectuos de la acea petrecere. Acele zile bune mă reapropiau de Miguel. Îmi revenea sentimentul că el era așa și că îl cunoșteam. Aceasta a fost cea mai mare greșeală a mea, aceea de a crede că identitatea lui coincide cu imaginea de sine pe care și-o construise în primul an al relației noastre. Una dintre realizările mele majore a fost să scap de această convingere că știam cine este Miguel.

Versiunea sa ostilă s-a întors în ziua în care am împlinit 35 de ani: era a patra zi de naștere în care trăiam cu el. Pentru mine, zilele de naștere sunt zile foarte importante și, deși nu sunt deloc venală, mă bucur foarte mult să primesc un cadou, pentru că îmi amintește de mama mea.

Mama mea a murit în adolescența mea târzie, și lua întotdeauna foarte în serios cadourile de ziua de naștere. El știa foarte bine acest lucru. Când m-am trezit, mi-a urat la mulți ani, dar nu mi-a dat niciun cadou. În timp ce luam micul-dejun, l-am întrebat dacă voi primi un mic cadou, ca în anii trecuți. „Nu, îmi pare rău, anul acesta nu am avut timp, plănuisem să mă duc să-l cumpăr după-amiază.“ „Of, știi cât de important este pentru mine.“ Nici nu terminasem propoziția, că el deja își schimbase expresia. Au urmat o tensiune teribilă și o ceartă foarte neplăcută. „Crezi că merit să mă tratezi astfel?“ „Cum?“, abia am putut articula. „Ei bine, nu am avut ce cadou să-ți dau în dimineața asta, dar știi că mă dau peste cap pentru tine, nu se pune? Ce vrei să fac mai mult decât să-ți dedic viața mea? Nu poți să încetezi să pretinzi că totul este la dispoziția ta? Mi-ai vorbit cu dispreț și ai ridicat tonul.“ Nu ridicasem tonul. „Am vorbit cum se cuvine.“ „Tu nu te prinzi, mi-ai vorbit foarte urât, dar cu caracterul tău nu poți să-ți dai seama.“ Din nou m-am îndoit de mine însămi, din nou m-am gândit că nu s-ar fi comportat așa dacă nu aș fi făcut ceva greșit. Încă nu înțelegeam că nu spunea întotdeauna adevărul. Mi-am cerut scuze pentru că nu am dat importanță lucrurilor importante. Și-a cerut scuze și el, devenind afectuos, și mi-a spus că voi avea cadoul în acea seară, pentru că dorea să-mi ofere ceea ce m-ar fi făcut fericită. Înțeleg acum că aceasta a fost una dintre multele discuții cu care Miguel a reușit să mă convingă că, în relația noastră, valorile mele nu contează și, prin urmare, nu aveau de ce să fie respectate. Știind ce însemnau pentru mine cadourile de ziua mea, ar fi trebuit să fie ușor de înțeles cât de justificată era tristețea mea. Asta a fost tot. Dar mi-era imposibil